

Danıştay ve Yargıtay İctihatları Işığında
İDARİ YARGI KARARLARININ UYGULANMASI

Yaşar GÜÇLÜ
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Hukuk Müşaviri

Danıştay ve Yargıtay Çıktıları I ında

DAR YARGI KARARLARININ UYGULANMASI

- Genel Olarak İdari Yargı Sistemi
- İdari Yargılama Safahatı ve İdari Yargı Kararları
- İdari Yargı Kararlarının Uygulanması
- İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasının Sonuçları
- İdari Yargı Kararını Yerine Getirmeyen İdarelerin ve Kamu Görevlilerinin Karşılaşacağı Yaptırımlar

seçkin

Ankara 2010

İdari Yargı Kararlarının Uygulanması

Yaşar GÜÇLÜ

Hukuk Kitapları Dizisi: 996

ISBN 978-975-02-1120-1

Birinci Baskı:

Ocak - 2010

© Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, tanıtım amaçlı toplam bir sayfayı geçmeyecek alıntılar hariç olmak üzere, hiçbir şekilde kitabın tümü veya bir kısmı herhangi bir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

Sayfa Tasarımı:

İlhan Eroğlu

Kapak Tasarımı:

İsmail Çam

Yayın ve Dağıtım:

Merkez: Seçkin Yayıncılık, Sağlık Sokak No: 21 06410 Sıhhiye, ANKARA

Tel: (0-312) 435 30 30 (Pbx), Faks: (0-312) 435 24 72

Şube: Ankara Adliye Sarayı K Blok Zemin Kat Sıhhiye, ANKARA Tel: (0-312) 309 52 48

Şube: Strazburg Cd. No: 23 Sıhhiye, ANKARA Tel: (0-312) 230 52 62

Şube: Abidei Hürriyet Caddesi 179/E (Şişli Ceza Adliyesi Altı) Şişli- İSTANBUL

Tel: (0-212) 234 34 77

Web Adresi: www.seckin.com.tr, E-posta: yayin@seckin.com.tr

Baskı:

Seçkin Yayıncılık, Tel: (0-312) 435 30 30

Önsöz

Anayasanın 125'inci maddesinde "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." denilerek istisnaları bulunmakla birlikte idarelerin iş ve işlemleri hukuki denetime tabi kılınmış, bu denetimin de idari yargı mercilerince sağlanması öngörülmüştür.

Bu çerçevede idarenin gerçekleştirdiği işlem veya eylemler nedeniyle menfaatinin veya hakkının ihlale uğradığını düşünenler, idari yargı yerlerinde açacakları iptal ve tam yargı davaları ile menfaat ihlalinin giderilmesini, haklarının teslim edilmesini isteyebilirler.

Ancak idari yargı mercilerince menfaat ihlaline neden olan işlemin iptaline veya idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminine karar verilmesiyle her şey bitmemekte, hukuka aykırılığın giderilebilmesi için verilen kararların da infaz edilmesi gerekmektedir.

Adli yargı mercilerince verilen kararların infazından farklı olarak, idari yargı mercilerinde verilen kararların yerine getirilmesi görevi de genellikle davaya konu edilen işlemi tesis eden veya eylemi gerçekleştiren idareye ait olduğundan, kişi karşısında güçlü konumda olan idarenin, yargı kararlarını uygulamaktan kaçınarak, kişileri mağdur etmesinin önüne geçmek amacıyla sıkı düzenlemeler yapılmış, yargı kararlarına uyma mecburiyetine ilişkin temel kurallar özellikle Anayasa'da sonrasında kanunlarda yer almış ve kararları yerine getirmeyen idare ve idare adına yetki kullanan kamu görevlileri için de hukuki ve cezai yaptırımlar öngörülmüştür.

İdare aleyhine açılan davalarda verilen yargı kararlarının uygulanmaması nedeniyle kişilerin adalet sistemine ve Devlete olan güvenlerinin sarsılmaması, idarelerin ve idareler adına yetki kullanan kamu görevlilerinin de hukuki ve cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalmamaları için idari yargı kararlarının uygulanmasına ilişkin hususların, kararların uygulanmaması halinde karşılaşılabilecek yaptırımların bilinmesi büyük önem arz etmektedir. Bir internet sitesinde de yayımlanan "İdari Yargı Kararlarının Uygulanması" isimli makalemin kısa sürede onbinin üzerinde hit alması, makaleye istinaden gerek idareler aleyhine dava açarak karar alanların, gerekse bu kararları uygulayacak idarecilerin sık sık arayarak kararların uygulanması ile ilgili ayrıntılı bilgi istemeleri de bu önemin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu düşüncelerle; büyük ölçüde Danıştay ve Yargıtay kararlarından yola çıkarak hazırladığım kitabın; idari yargı kararlarının yerine getirilmesinde, kamu idareleri ile kararlardan etkilenenlere rehber olacağını ve uygulamada ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesine katkı sağlayacağını ümit ediyorum, Sayın Koray SEÇKİN'in şahsında yayınlanmasında emeği geçen bütün Seçkin Yayıncılık çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Yaşar GÜÇLÜ

İçindekiler

Önsöz.....	5
------------	---

Birinci Bölüm GENEL OLARAK İDARİ YARGI SİSTEMİ

I. İDARİ YARGI.....	11
A. İdare ve Vergi Mahkemeleri.....	12
B. Bölge İdare Mahkemeleri.....	12
C. Danıştay	13
D. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi.....	14
E. Sayıştay	15
II. İDARİ DAVA TÜRLERİ	15
A. İptal Davaları	15
B. Tam Yargı Davaları.....	20
1. İdari İşlemlerden Kaynaklanan Tam Yargı Davaları	22
2. İdari Eylemlerden Kaynaklanan Tam Yargı Davaları	23
C. İdari Sözleşmelerden Doğan Davalar.....	24
III. KISACA İDARİ YARGI SAFAHATI	25
IV. İDARİ YARGI KARARLARI	27
A. Yürütmenin Durdurulması Kararları	28
1. Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Niteliği.....	28
2. Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilebilmesinin Şartları.....	29
a. İdari İşlemin Uygulanması Halinde Telafisi Güç veya İmkânsız Zararların Doğması.....	31
b. İdari İşlemin Açıkça Hukuka Aykırı Olması.....	31
c. Koşulların Birlikte Gerçekleşmesi	32
d. Yürütmenin Durdurulmasına İlişkin Karar Verilebilmesi İçin Sair Gereklikler ve Karar	32
B. Ara Kararları.....	34
C. İptal Kararları	34
D. Tam Yargı Davalarında Verilen Kararlar	37
E. Dilekçenin Reddine İlişkin Kararlar	38
F. Davanın Reddine İlişkin Kararlar	42
1. Davanın Usulden Reddine İlişkin Kararlar	42
2. Davanın Esastan Reddine İlişkin Kararlar.....	43
G. Esasa İlişkin Kararlara Karşı Kanun Yoluna Gidilmesi Üzerine Verilen Kararlar	44

İkinci Bölüm

İDARİ YARGI KARARLARININ UYGULANMASI

I. GENEL OLARAK	47
A. Yargı Kararlarının Uygulanma Usulü.....	49
B. İtiraz veya Kanun Yollarına Başvurulmuş Olmasının Kararın Uygulanmasına Etkisi.....	52
C. Davadan Feragat Edilmesinin İdari Yargı Kararlarının Uygulanma Sürecine Etkisi	56
D. Kararların Şümulü	58
1. Genel Düzenleyici İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Şümulü.....	59
a. Genel Düzenleyici İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Davada Taraf Olmayanlara Etkisi	59
b. Genel Düzenleyici İşlemin İptal Edilen Hükümlerine Göre İptal Kararından Önce Hakkında İşlem Tesis Edilmiş Olanların Durumu	60
2. Bireysel İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Şümulü.....	62
a. Davacının Halefinin İptal Kararından Etkilenmesi.....	62
b. Bireysel İşlemin İptaline İlişkin Kararın, Aynı Durumda Olmakla Birlikte Hakkında Tesis Edilen İşlemi Dava Etmemiş Olanlara Etkisi.....	67
II. İPTAL KARARLARININ UYGULANMASI	68
A. Genel Düzenleyici İşlemlere İlişkin İptal Kararlarının Uygulanması	68
1. Genel Düzenleyici İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Geriye Yürürlüğü	70
2. İptal Edilen Genel Düzenleyici İşleme Dayalı Bireysel İşlemlerin Sıhhati	74
3. Genel Düzenleyici İşlemin İptaline İlişkin Kararların Uygulanma Süresi.....	76
4. Genel Düzenleyici İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Şümulü.....	77
5. Genel Düzenleyici İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Uygulanmasından Vazgeçilmesi.....	77
B. Bireysel İşlemlere İlişkin İptal Kararlarının Uygulanması	78
1. Bireysel İşlemlerle İlgili İptal Kararlarının Uygulanma Süresi	79
2. Davaya Konu İşlemden Sonra Tesis Edilen İşlemlerin İlk Davaya Etkisi	81
a. İdarece Re'sen Tesis Edilen İşlemlerin İlk Davaya Etkisi	81
i. İptal Edilen İşleme Bağlı Olarak Tesis Edilen İşlemlerin İptal Kararı Karşısındaki Durumu	81
ii. Açılmış Bulunan İptal Davasında Verilen Yürütmenin Durdurulması Kararı Uygulandıktan Sonra Davacı Hakkında Tesis Edilen İşlemlerin Davanın Sonunda Verilen İptal Kararı Karşısındaki Durumu	87
b. Davacının İradesinin İdari Yargı Kararlarının Uygulanmasına Etkisi	92
i. Davacının Açtığı İptal Davasından sonra Kendi İsteğiyle Tesis Ettirdiği İşlemlerin Davada Verilen İptal Kararının Uygulanmasına Etkisi.....	92
ii. Davacının Yargı Kararının Uygulanmasından Vazgeçmesi	99
4. Atama İşleminin İptaline İlişkin Kararların Uygulanmasında Dolu Kadronun Boşaltılması ve Boş Kadrolara Atama Yapılabilecek Haller	102
5. İptal Kararları Üzerine Kamu Görevlilerinin Özlük ve Mali Haklarının İadesi	110
6. İptal Kararı Üzerine Davacıya Yapılmış Olan Ödemelerin İptal Kararının Bozulması Üzerine Geri Alınıp Alınamayacağı	118
7. Durum Tespiti Şeklindeki İptal Kararlarının Uygulanması.....	124

C. İdari İşlemin Usule Uygun Tesis Edilmemesi Nedeniyle Verilen İptal Kararlarının Uygulanması	126
D. İptal Kararlarının Uygulanmasında Hukuki veya Fiili İmkânsızlık	129
III. YÜRÜTMENİN DURDURULMASI KARARLARININ UYGULANMASI	135
IV. TAM YARGI DAVALARINDA VERİLEN KARARLARIN UYGULANMASI	142
V. VERGİ MAHKEMESİ KARARLARININ UYGULANMASI	144
VI. KANUN YOLLARINA BAŞVURU ÜZERİNE VERİLEN KARARLARIN UYGULANMASI	164
A. İtiraz/Temiz Merciiince Verilecek Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Uygulanması	165
1. İtiraz/Temyiz Aşamasında Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilebilmesinin Şartları	165
2. Temyiz/İtiraz Aşamasında Verilen Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Geçerlilik Süresi	167
3. Davanın Reddine İlişkin Kararlarla İlgili Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Uygulanması ...	167
4. İptal Kararlarına Yönelik Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Uygulanması	169
B. Davanın Reddi Yönündeki Kararların Bozulmasına İlişkin Kararların Uygulanması	170
C. İptal Kararlarının Bozulmasına İlişkin Kararların Uygulanması	175
1. İdarenin Uymak Zorunda Olduğu Bozma Kararları	175
2. İdarenin Uymasının Takdire Bağlı Olduğu Bozma Kararları	177
VII. ARA KARARLARININ UYGULANMASI	178

Üçüncü Bölüm

YARGI KARARLARININ UYGULANMAMASININ SONUÇLARI

I. İDARİ YARGI KARARLARININ UYGULANMAMASI HALLERİ	181
A. Kararın Hiç Uygulanmaması	181
B. Kararın Geç Uygulanması	181
C. Kararın Eksik Uygulanması veya Gereği Gibi Uygulanmaması	184
D. Kararın Şeklen Uygulanması	185
II. YARGI KARARLARININ UYGULANMAMASINDA İDARENİN SORUMLULUĞU	188
A. İdarenin İdari Yargı Kararlarından Doğan Sorumluluk Halleri	191
1. Tazmin Edilecek Zararlar	192
a. Maddi Tazminat	192
b. Manevi Tazminat	198
B. Yargı Kararını Uygulamaması Nedeniyle İdarenin Tazminata Mahkum Edilmiş Olmasının Yargı Kararını Uygulama Yükümlülüğüne Etkisi	208

C. Yargı Kararlarının Uygulanmaması Nedeniyle Açılacak Tazminat Davalarından Önce İdari Başvuru Zorunluluğu.....	209
D. Yargı Kararların Uygulanmamasından Dolayı Davacıların Kararın Uygulanması İçin İdareye Başvurularında ve Açılacak Davalarda Zamanaşımı.....	212
E. Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan İdari Uyuşmazlıklarda Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	224
III. YARGI KARARLARININ UYGULANMAMASINDA KAMU GÖREVLİLERİNİN SORUMLULUĞU	227
A. Kamu Görevlilerinin Hukuki Sorumluluğu	227
1. Tazmin sorumluluğu	227
2. Kamu Görevlilerinin Yargı Kararlarının Uygulanmaması Nedeniyle İdarenin Ödemek Zorunda Kaldığı Tazminatlardan Dolayı Sorumluluğu (Rücu Sorumluluğu)	243
3. Yargı Kararlarının Uygulanmaması Nedeniyle Kamu Görevlilerine Karşı Açılacak Davalarda Görevli Yargı Yeri	248
B. Kamu Görevlilerinin Cezai Sorumluluğu	249
1. İdari Yargı Kararlarını Uygulamama Fiilinin Türk Ceza Kanununda Karşılığı	249
2. Amirin Yazılı Emrinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi	257
3. 4483 Sayılı Kanunun İdari Yargı Kararlarını Uygulamayan Kamu Görevlilerine Uygulanması.....	259
4. İdari Yargı Kararının Uygulanmaması Nedeniyle Mahkum Olunan Cezanın Memuriyetin Devamına Etkisi	260
C. Kamu Görevlilerinin Disiplin Sorumluluğu.....	261
D. Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Dolayı Bakanların Sorumluluğu.....	262
Kaynakça	267
Kavram Dizini	269